

OPERA-VERISMO ŞARKICILIĞI ÜZERİNE BİR İNCELEME: CAVALLERIA RUSTICANA ve I PAGLIACCI ÖRNEKLEMİ

Funda YAZIKSIZ

Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, İcra Sanatları Fakültesi, Ses Eğitimi Bölümü, Opera ve Popüler Müzikler
Anasanat Dalı, funda.yaziksiz@mgu.edu.tr ORCID ID: 0000-0003-4622-9807

Yazıksız, Funda. “Opera-Verismo Şarkıcılığı Üzerine Bir İnceleme: Cavalleria Rusticana ve I Pagliacci Örnekleme”. idil, 108 (2023 Ağustos):
s. 1199–1205. doi: 10.7816/idil-12-108-12

ÖZ

19. ve 20. yüzyılda dünyada kendini edebiyat, sanat ve bilim alanında kendini göstermiş olan “Gerçekçilik” akımı, opera sanatında “gerçek” anlamına gelen vero’dan gelerek “Verismo” olarak adlandırılmıştır. Operada, Verismo. Pietro Mascagni, Ruggero Leoncavallo, Umberto Giordano, Francesco Cilea ve Giacomo Puccini gibi İtalyan bestecilerle ilişkilendirilen romantik sonrası bir opera geleneği olarak literatürde yer almaktadır. Bu çalışmada, “Verismo” akımının başlangıcı olarak kabul edilen Pietro Mascagni’nin Cavalleria Rusticana ve Ruggero Leoncavallo’nun I Pagliacci eseri, opera şarkıcılığı açısından incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Opera, Gerçekçilik, Verismo, Opera Şarkıcılığı

Makale Bilgisi:

Geliş: 6 Mayıs 2023

Düzeltilme: 4 Haziran 2023

Kabul: 19 Temmuz 2023

© 2023 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Olağanüstü zorluk içerecek deneysel bilimler 19. yüzyıldaki değişimler beraberinde sayısız teknolojik yenilikler "pozitivizm" felsefesinin Auguste Comte tarafından ortaya çıkmıştır. Sosyal bilimler için de geçerli olması ve edebiyata uyarlanması "gerçekçiliğin" doğuşu olarak tanımlanmaktadır. Gerçekçilikteki tema gerçek hayattır ve istisnai olaylar kabul edilmemektedir. Sosyal ve ekonomik gelişmelerin yanı sıra 19. yüzyılda insanoğlu da değişimlere uğramaktaydı. Verismo, edebiyat da önemli unsurlardan biri olmuştur ve birçok sanat dalını içinde barındıran opera sanatında ve etkisi nedeniyle gerçekçiliğin operaya yansması kaçınılmazdır. Operada verismo, Pietro Mascagni, Ruggero Leoncavallo, Umberto Giordano, Francesco Cilea ve Giacomo Puccini gibi İtalyan bestecileriyle ilişkili bir post-romantik opera geleneği olarak literatürde yerini almıştır (Sansone, 1987: 4). Verismo akımı ile birlikte operada sıradan, basit, yoksul insanlar, aldatılan ve vahşi namus cinayetleri işleyen erkekler, hafifmeşrep kadınlar yer almış, yüksek sınıfa hitap eden opera sanatı, gerçek olayları ve halktan kişileri işlediği için bir bakıma daha samimi bir o kadar daha inandırıcı olmaya başlamıştır. Buna bağlı olarak, verismo operaları tanrılara, mitolojik figürlere ya da krallara ve kraliçelere değil, genel olarak erkek ve kadına ve genel olarak cinsel, romantik ya da şiddetli bir doğaya ait sorunlara odaklanmıştır (Sansone, 1989: 342). Müzikal olarak, verismo bestecilerinin operanın altında yatan dramın müzikle bütünleşmesi için bilinçli olarak bir çaba harcadıkları gözlemlenmiştir. Bu besteciler, daha önceki İtalyan operalarının "recitativ ve set-parça yapısı"nı terk etmiş, bunun yerine, operalar, kesintisiz bir şekilde entegre edilmiş bir metinde birkaç mola ile içinden beslenmekteydi. Verismo operaları, tek başına parça olarak söylenebilecek aryları içerebildikleri halde, genellikle dramatik çevrelerinden doğal olarak ortaya çıkacak şekilde bestelenir ve yapıları genellikle düzenli bir kurgu formatını takip etmeyen bir metne dayanarak değişkenlik göstermektedir (Giger, 2007: 275). Pietro Mascagni'nin Cavalleria Rusticana adlı bir perdelik intermezzosu ile Ruggero Leoncavallo'nun iki perdelik operası olan I Pagliacci, Verismo döneminin başlangıcı olarak kabul edilmiştir. Zengin ve görkemli bir müziğe sahip olan fakat şiddet, cinayet, tutku, aşk gibi konuları içeren bu iki opera, bulunduğu dönemde çok beğenilmiş ve kabul görmüştür. Bu çalışmada, Belcanto tekniğinin temel alındığı opera şarkıcılığının opera-verismoda nasıl işlediği ve yorumlamadaki yeri incelenmiştir. Bu inceleme, opera-verismonun başlangıcı kabul edilen Cavalleria Rusticana ve I Pagliacci operaları örnekleminde yapılmıştır.

Pietro Mascagni- Cavalleria Rusticana

7 Aralık 1863 yılında Livorno'da doğan ve 2 Ağustos 1945 tarihinde Roma'da ölen besteci, Milano'daki konservatuarda okumuş, ancak ustası Amilcare Ponchielli'nin disiplinine boyun eğemeyince gezici bir opera kumpanyasına katılmak için ayrılmıştır. Ardından küçük şehir tiyatrolarında orkestra şefi olarak çalışmıştır. Sonzogno Müzik Yayın Evi'nin düzenlemiş olduğu bir perdelik opera yarışmasını "Cavalleria Rusticana" ile birincilik kazanmış, eseri dünya sahnelerine hızla yayılmıştır (Yener, 1992: 382).

Cavalleria Rusticana'nın ana karakterlerini Santuzza, Turiddu'nun nişanlısı; Sicilyalı bir köylü olan Turiddu, Lucia'nın oğlu ve Santuzza'nın nişanlısı; Anne Lucia, Turiddu'nun annesi; Alfio, arabacı; Lola, Alfio'nun eşi. Tüm bu karakterler alt sosyal sınıfa ait olup yoksuldurlar. Sicilya'da bir köy bir köyde gerçekleşen olay, kişisel kıskançlık durumları ve şiddeti ortaya çıkarmaktadır. Paskalya günü, insanın dingin olması beklenirken, duygularına ve vahşi içgüdülerine yönelmesi insan denilen varlığı ilkel dürtülere yöneltmiştir (Fisher, 2003: 2).

Genç Turiddu askerlik görevinden yeni dönmüştür. Turiddu'nun sözlüsü Lola, zengin bir adam olan arabacı Alfio ile evlenmiştir, Turiddu da Santuzza'yı baştan çıkarmış, evlenmeden birlikte yaşamaya başlamıştır. Santuzza'yı çok kıskanan Lola, Turiddu ile evlilik dışı bir ilişki kurmuştur. Durumu bilen Santuzza "Voi lo sapete"- "Şimdi sen de öğren" şarkısını söyler ve Turiddu'nun annesi Lucia'ya nasıl Turiddu'nun kendisini kandırdığının ve sonra da Lola ile tekrar ilişkiye girdiğinden bahseder. Lucia Santuzza'ya acır çünkü o aldatılıp bir gayrimeşru çocuğa gebe olması dolayısıyla köylüler tarafından aforoz edilmektedir ve kiliseye alınmamaktadır. Santuzza Lucia'ya kiliseye giderek kendi ruhu için dua etmesini ister. Zengin arabacı Alfio karısı Lola'yi aramak için meydana gelir ve Santuzza ona karısının kendisini Turiddu ile aldatmakta olduğunu açıklamaktadır. Annesine köyün dışına gideceğini, geri dönmezse Santuzza'ya ve onun çocuğuna iyi bakmasını söylemektedir (Un bacio, mamma! Un altro bacio! — Addio! - "Bir öpücük anne! Bir daha öpücük! Elveda sana!"). Daha sonra uzaktan sesler gelerek "Turiddu öldürüldü." diye biri bağırılmaktadır. Santuzza bayılır; Lucia da etrafını saran köylü kadınların kolları arasına yığılıp kalmaktadır (Altar, 1993: 18-19).

İtalyan yazar Giovanni Verga'dan uyarlanan operanın konusu aşk, tutku, şiddet ve cinayet unsurlarını barındırmaktadır. Kısa ama bir o kadar etkili olan bu operanın uvertürü, operanın içinde yer alan melodilerden oluşmaktadır. Eserin dramatik ama bir o kadar da lirik yapıyı barındıran melodiler, opera şarkıcıları için önemli bir yere sahiptir (Altar, 1993:17).

Ruggero Leoncavallo- I Pagliacci

8 Mart 1958 yılında Napoli'de doğan, 9 Ağustos 1919'da ise Montecatini Terme'de ölen besteci, Napoli Konservatuari'nda okumuş ve ardından kafe konserleri, piyano ve şan dersleri vererek kendini desteklemiştir. İlk operaları, Chatterton (Alfred de Vigny'den sonra) ve I Medici (İtalyan Rönesansından ilham alan projelendirilmiş bir üçlemenin ilk bölümü) başarılı bir etki bırakamamıştır. 1888 yılında Ricordi basımevinin rakibi olan Sozegno Müzik Yarı Evi'nin düzenlediği yarışmada 2. olmuştur. Eser, bestelendikten dört, Cavalleria Rusticana'dan da iki yıl sonra sahnelenmeye başlamıştır. İlerleyen yıllarda sahnelenmeleri ard arda, öne Cavalleria Rusticana, ardından da I Pagliacci dünya opera sahnelerinde sergilenmiştir (Lewin, 1997: 46-47). Gerçek bir suça dayanan Pagliacci, devam eden başarısını kısmen bestecinin mizahı, romantizmi ve karanlık şiddet içeren ruh hallerini dengeleme yeteneğine borçludur. Operanın en tanınmış aryası, operanın ortasında geçen Canio'nun aryası "Vesti la giubba"dır. Pagliacci, Leoncavallo'nun dokuz operasından ikincisiydi. Yaklaşık bir saatlik bir performans süresine yayılan bir önsöz ve iki perdede, sonunda aktris karısını ve onun sevgilisini öldürmeye yönelik kışkırtıcı bir adam tarafından yönetilen bir oyunculuk grubunun hikayesini anlatmaktadır. Kışkırtıcı koca- aktör Canio - bir tenor rolü olarak yazılmıştır. Geçen yüzyılın büyük tenorları, rolü bir meydan okuma olarak değerlendirmektedir çünkü karakter, manik mizahtan öldürücü öfkeye kadar çok çeşitli ruh halleri sergilemektedir. Yukarıda bahsedilen ünlü arya, kalbi kırılırken bir komedi rolü oynamanın zorluğu üzerine, tenor aktörler kafa yormaktadır (Fairtile, 2013: 256-262).

Eserdeki roller; Canio (Palyaçoların başı), Nedda (Canio'nun karısı), Silvio (Nedda'nın yasak aşkı), Tonio (Soytarı), Beppe (Oyuncu).

Araların yaş farkı olan Canio ve Nedda, gösteri arabaları ile bir köye yerleşmişlerdir. Orada bir süre sonra Silvio adlı bir köylü ile aşk yaşamaya başlayan Nedda, Tonio'nun aşkına cevap vermemiş, bir süre sonra da Silvio ile sevişirken Tonio da bu yasak aşkı öğrenmiştir. Durumu Canio'ya anlatır ve ikisini yakalayan yaşlı koca, Silvio'yu sadece kaçarken gördüğü için kim olduğunu öğrenememiştir. Bir oyunda, rolünden çıkarak karısı ile tartışmaya başlar ve hem Nedda hem de izleyiciler şaşkınlık içindedir. Oyun boyunca karısından sevgilisinin adını sorar, en sonunda masadaki bıçağı alarak karısı Nedda'ya birkaç defa saplamaktadır. Nedda, ölmek üzereyken "Yardım et Silvio!" diyerek Canio'nun kollarında ölmüştür. Canio Silvio'ya dönerek onu da bıçaklar ve seyircilere dönerek "La commedia è finita! (Komedi sona erdi)" diye haykırarak operayı sonlandırmıştır (Ackart, 1993: 113-114).

Leoncavallo'da kışkırtıcılık ile öznenin gerçeklik algısı arasındaki güçlü ilişkiye odaklanılmıştır. Müzik kalitesi olarak Mascagni'den hiç de aşağı kalır yanı olmayan I Pagliacci, melodi motiflerinden oluşan diyalogları barındırmaktadır. Eserin başında lirizm ve komedi baskın olsa da, yer yer devamındaki dramatik yapı melodilerle seyirciye başarılı biçimde aktarılmıştır (Alexandru, 2014: 31-36).

Verismo Şarkıcılığı

Bel Canto, Mozart için, İtalyan opera şarkı söyleme tarzı ve form belli bir standartta seyretmekteydi. Vokal teknikleri, özellikle şarkıcının tek bir nota üzerinde alternatif olarak güçlenip zayıfladığı ve mükemmel ton dengesine sahip olduğu "messa di voce" (Sesin yükselip alçalması), şarkıcılar için bir sınav olarak kabul edilmekteydi. Bu tekniklerin yanı sıra, notalara pek yazılmayan karmaşık süslemeleri uygulayabilme beklentisi vardı ve şarkıcıların sıklıkla kullandıkları bu süslemeleri yazmak ve icra etmek için eğitim almaları gerekmekteydi.

Bir müzik tarzı olarak Verismo, sesin aşırı uçlarında sese güvenmeyi teşvik etmektedir. Son derece duygusal durumların yoğunluğunu ileten ses aralığı, yükselen dramatik durumlar; yalnızca belirli ses türleri ve mizaçlar için uygun olmaktadır. Sesleri baskıya dayanamayacak kadar lirik olan dikkatsiz, aşırı duygusal şarkıcılar için ciddi riskler oluşturan, orta ve düşük aralıkta söylenen dramatik ezber, seste volüm gereksimini doğurmaktadır. Müziğin ve duygunun cazibesine kapılan bazı genç şarkıcılar, verismo repertuar söylemeye çalışmaktadırlar. Muhtemelen bazı ses yaralanmaları geçirdikten sonra, dikkatli olmaları gerektiğini fark ederler ve bel canto eğitimine olan ilgileri canlanmaktadır. Bel canto, on sekizinci yüzyılın İtalyan vokal

teknikğine atıfta bulunup, dramatik ifade ve romantik duygulardan ziyade, sesin güzelliğine ve performansın parlaklığına vurgu yapmaktadır.

Genel olarak, bel canto operalarının söylenmesi, şarkıcının gözle görülür bir çaba göstermediği güzel, pürüzsüz bir ses gerektirmektedir. Verismo’da ise, şarkıcı şarkı söyleme deneyimine göre, vücut kaslarını çalıştırarak, doğrudan ve muhtemelen güçlü ses tellerine tepki verecek şekilde dikkatle söylemelidir. Verismo müziği savunucuları genellikle legato’yu terk etmiş ve bunun yerine müziğin tutkulu yönlerine odaklanmıştır. Sonuç olarak bu durum asi bir şekilde şarkı söyleme eylemini gerçekleştirmektedir. Bu o an için heyecan verici olsa da, seslerine daha fazla tını ekleyerek ve bunu vücutlarıyla korumaları gerekmeyerek, vibratoyu asi ve öngörülemez hale getirme eğilimi, birçok şarkıcıyı sonunda bağırmaya yöneltmektedir. 20. yüzyılın başlarındaki bazı önemli şarkıcılar, Verismo’nun doğrudan, konuşmaya benzer şekilde söylenmesi için, Bel Canto’nun yönlerini birleştiren şarkı söyleme tekniklerini geliştirmişlerdir (Chen, 2020: 25).

Şekil 1. Cavalleria Rusticana- Santuzza Arya- “Voi lo sapete”

Şekil 1’de fortissimo (çok kuvvetli) La notasının dramatik ifadesi, güçlü, kararlı ve sallanmadan çıkarılmalıdır. Bu ifade, ancak doğru ses türü ile gerçekleştirilebilir. Uygun olmayan bir ses ile yapıldığında hem doğru ifade olamayacağı gibi, asıl önemli olan, şarkıcının sesinde kalıcı hasar yaratabileceği gerçeği kaçınılmazdır.

Şekil 2. Cavalleria Rusticana- Santuzza Arya- “Voi lo sapete”

Şekil 2’de, özellikle bu sayfa, şarkıcı için zorlayıcı ve dramatik ifadenin en yoğun olduğu bölümdür. Altta yer alan yoğun orkestra müziğinin tırmanan yapısı şarkıcının kontrolü kaybetmesine, duygularına önem vermesine neden olabilmektedir. Oysaki şarkıcı, kontrolü kaybetmeden teknik ile dramatik ve lirik ifadeyi seslendirmelidir. Aksi durum, şarkıcının ses tellerinde zorlanmaya dayalı hasarlar oluşturabilmektedir.

Şekil 3. I Pagliacci- Canio Arya- “Vesti la giubba”

Şekil 3’te birbirine zıt güldürme ve dram içerikli, tenor şarkıcılar için oldukça zor olan bu aria, sadece tiz notalarda değil orta tonlarda da yoğun dramatik ifadeler barındırmaktadır. Özellikle oktav atlamalarda kendini gösteren bu ifadeler, büyük dikkatle söylenmelidir.

Şekil 4. I Pagliacci- Canio Arya- “Vesti la giubba”

Şekil 4’te sürekli olarak uzun tiz notaların yer aldığı bu bölüm, kontrol ile Bel Canto tekniğinde ayrılmadan ve tabiki dramatik ifade unsurunu da unutmadan söylenmelidir. Aryanın bu bölümü, güldürme ve dramın aynı anda olması gerektiği duygu durumu, tenor şarkıcıların ciddi anlamda kafa yormasına neden olmaktadır.

Sonuç

Realizmin ortaya çıkışı ve etkileri bağlamında, operada kendini gösteren Verismo’nun ele aldığı konular doğrultusunda Cavalleria Rusticana ve Pagliacci operaları örnek olarak kısaca incelenmiştir. Konuların dramatik yükünün şarkıcılar açısından önemi vurgulanmıştır. Çalışmanın sonucunda, şarkıcılık eğitimin temelinde yer alan Bel Canto tekniğinin kaçınılmaz olduğu, buna göre de verismo eserlerde şarkıcılardan beklenen özellik ve yorum farkından kısaca bahsedilmiştir. Hazır olmayan seslerin verismo operalarını seslendirdiğinde, sesi kaybetmeye kadar giden kötü sonuçlar ile karşılaşabileceği vurgulanmıştır. Verismo operalarının duygusal ve dramatik yoğunluğu gereği, şarkıcının deneyimli olması gerekliliği vurgulanmıştır. Bununla birlikte, Bel Canto tekniğindeki gibi süslü ve hafif ses virtüözlüğünden ziyade; konuşmaya yakın, kontrollü yüksek volüm ve dramatik ifadenin güçlü olduğu seslerin verismo operaları için uygunluğu anlatılmıştır. Söz konusu olan bu çalışmanın, opera öğrencilerine ve mezun durumundaki genç opera şarkıcılarına fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Ackart, R. Leoncavallo: Pagliacci. Stereo Review. New York, 1993.
- Alexandru, P. A Semiotic Analysis of the Expression of Antithetical Emotional States. Procedia-Social and Behavioral Sciences. Valahia Târgoviște University. Romania, 2014.
- Altar, C.M. Opera Tarihi. Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara, 1993.
- Chen, Z. Verismo Opera: How Bel Canto Technique Protected the voices of Its Singers. Victoria University of Wellington. New Zeland, 2020.
- Fairtile, L. B. Giacomo Puccini: a guide to research. Routledge. Garland Publishing. London, 2013.
- Fisher, B. D. Mascagni's Cavalleria Rusticana. Opera Journeys Publishing. USA, 2003.
- Giger, A. Verismo: origin, corruption, and redemption of an operatic term. University of California Press, USA, 2007.
- Lewin, F. Leoncavallo: Pagliacci. Metropolitan Opera Guild. New York, 1997.
- Sansone, M. Verismo: from literature to opera. The University of Edinburgh, United Kingdom, 1987.
- Sansone, M. The 'Verismo' of Ruggero Leoncavallo: A Source Study of Pagliacci'. Music & Letters. Oxford University Press, United Kingdom, 1989.
- Yener, F. 100 Opera. Bates Yayınları, İstanbul, 1992.

A STUDY ON OPERA-VERISMO SINGING: CAVALLERIA RUSTICANA AND I PAGLIACCI

Funda Yazıksız

ABSTRACT

The "Realism" movement, which showed itself in the field of literature, art and science in the 19th and 20th centuries, was named "Verismo", coming from vero, which means "truth" in the art of opera. Opera, Verismo. It is a post-romantic operatic tradition associated with Italian composers such as Pietro Mascagni, Ruggero Leoncavallo, Umberto Giordano, Francesco Cilea, and Giacomo Puccini. In this study, Pietro Mascagni's Cavalleria Rusticana and Ruggero Leoncavallo's I Pagliacci, which is accepted as the beginning of the "Verismo" movement, are examined in terms of opera singing.

Keywords: Opera, Realism, Verismo, Opera Singing